

POSTANOWIENIE

16 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 16 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Z. S. oraz A. S., A. S., W. D., E. C., M. S., A. B. i K. S.
w miejsce zmarłego T. S.
z udziałem M. S., M. S. i M. K.
o nabycie na własność przez zasiedzenie,
na skutek skargi kasacyjnej M. K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu
z 1 kwietnia 2021 r., I Ca 510/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez

powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z 1 kwietnia 2021 r. (sygn. akt I Ca 510/19) uczestnik postępowania – M. K., oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 punktach: 1, 2 i 4 k.p.c.

Odnosząc się do wniosku skarżącego o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy na wstępie zauważyć, że połączono w nim w sposób wadliwy autonomiczne przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., formułując jednocześnie jedno wspólne uzasadnienie dla ich wykazania. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. wykluczają się, gdyż skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego albo istnieje potrzeba wykładni tych przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie. Jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość uznania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Jak wskazano w postanowieniu Sądu Najwyższego z 21 października 2008 r., II PK 158/08 (niepubl.), przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt 4 powołanego przepisu). Pomimo wytkniętej wyżej wady uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy uznać, że nie zachodzą wskazane we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej

do rozpoznania przyczyny uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania analizowane odrębnie.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że jeżeli skarżący powołał się na przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl. i z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, niepubl. oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12, niepubl.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, niepubl. oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12, niepubl.). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym. Natomiast powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest

istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl., z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl., z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl., z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl., z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl. i z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Wyżej wskazanych kryteriów nie spełnia uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Pełnomocnik skarżącego wskazał bowiem że na kanwie sprawy rysuje się pytanie czy w świetle art. 172 § i 2 k.c. w zw. z art. 336 k.c. oraz art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. art. 340 k.c. uprzednie nabycie nieruchomości w przypisanej prawem formie aktu notarialnego, uprawnia do przyjęcia prawa podmiotowego wnioskodawców do ustalenia daty początkowej zdarzenia stanowiącego źródło posiadania samoistnego i nabycia części nowopowstałej nieruchomości z nieruchomości należącej do uczestnika M. K. w ślad za opinią biegłego, czy samo nabycie innej nieruchomości w przypisanej prawem formie aktu notarialnego umową sprzedaży uzasadnia przyjęcie daty początkowej od kiedy należy liczyć termin początkowy i końcowy zasiedzenia, czy dokonania przeniesienia własności nieruchomości umową w formie aktu notarialnego na syna i synową, którzy manifestując władztwo ponad otrzymany grunt w sposób fizyczny (*corpus possessionis*) oraz wolą władania tą rzeczą dla siebie jako właściciela, w przypadku posiadania samoistnego (*animus rem sibi habendi*) nie stanowi przerwania biegu okresu uprawniającego do zasiedzenia wobec wnioskodawców. Ponadto mając na uwadze art. 382 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 383 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jaki charakter uprawnień posiadają wnioskodawcy wobec przedmiotu zasiedzenia - nieruchomości objętej wnioskiem, wobec pozostawania jej we faktycznym władaniu przez inny podmiot uczestników M. S. i następnie M. S.1,

którzy zamanifestowali wolę posiadania i władania nią na zewnątrz po przekazaniu im przylegającej do niej nieruchomości w formie aktu notarialnego (darowizny), dokonując następnie na nich prac, czyniąc uprawnienia prawno-kształtujące wobec obdarowanego przedmiotu jak i części gruntu graniczącego z otrzymaną nieruchomością, a „stanowiącego jedną nieruchomość”, tym samym czy nastąpiło dokonanie zmiany podmiotu uprawnającego do wystąpienia z roszczeniem o zasiedzenie gruntu, oraz czy niedokonanie zmiany żądania przez strony postępowania, do chwili zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji, nie powinno prowadzić do oddalenia wniosku i powodować konieczności wszczęcia przez zainteresowanego kolejnego postępowania o stwierdzenie zasiedzenia z prawidłowo sformułowanym żądaniem, czy zmiana charakteru posiadania w wyniku czynności prawnej prowadzącej do zmiany właściciela nieruchomości i zamanifestowanie posiadania przez niego na zewnątrz wobec granicznego pasa gruntu stanowiącego część jednego podwórza przez skonkretyzowane zachowanie posiadacza na nieruchomości m.in. np. samodzielne działania właściciela w zakresie wszczęcia procesów budowlanych, prac remontowych, napraw i zmian w nieruchomości w tym nasadzenia roślin pozwala na stwierdzenie - ustalenie, że wymagany ustawowy terminu do zasiedzenia rozpoczyna się na nowo w wyniku zamanifestowania charakteru posiadania przez nowego nabywcę.

Wskazał, że doktryna i orzecznictwo Sądu Najwyższego w szerokim zakresie zajmowało stanowisko dotyczące zagadnienia prawa nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie, a wysunięte w petitum skargi kasacyjnej zarzuty uzasadniają wniosek o przyjęcie niniejszej skargi do rozpoznania art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. ze wskazaniem na potrzebę dokonania wyczerpującej i pełnej wykładni wskazanych przepisów.

Argumentował dalej, że posiadanie samoistne prowadzące do zasiedzenia, uwarunkowane jest spełnieniem ustawowej przesłanki upływu czasu z art. 172 § 1 i § 2 k.c. Jest też stanem faktycznym przejawiającym się w fizycznym rzeczywistym władztwie nad rzeczą (*corpus possessionis*) oraz wolą władania rzeczą dla siebie - jak właściciel w przypadku posiadania samoistnego (*animus rem sibi habendi*) lub jak użytkownik, zastawnik, najemca; dzierżawca lub mający inne prawo, z którym łączy się określone władztwo nad cudzą rzeczą w przypadku posiadania

zależnego art. 336 k.c. Czynności podejmowane i prowadzące w toku postępowania do wykazania przesłanek do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie, korzystają również z domniemań m.in. domniemania ciągłości samoistnego posiadania i jego nieprzerwania. Ta instytucja również znalazła swoje miejsce w orzecznictwie. Warunkiem koniecznym dla skutecznej „zmiany właściciela nieruchomości” w instytucji zasiedzenia, konieczne jest wypełnienie przez zainteresowanego przesłanki korzystania z nieruchomości przez okres wymagany ustawą. Początek i koniec okresu determinowany jest wypełnieniem oznaczonego w ustawie czasu i prawidłowym jego ustaleniem, jak również pod rządami jakich przepisów prawa cywilnego zasiedzenie nastąpiło. Ważkie jest prawidłowe ustalenie stron postępowania, które w toku postępowań podnoszą określone żądania w celu pozytywnego rozstrzygnięcia bądź ponoszą odpowiedzialność za ich niezasadne wywiedzenie.

Wskazano też, w postępowaniu o zasiedzenie sąd rozpoznając wniosek o nabycie nieruchomości w drodze zasiedzenia nie jest związany treścią wniosku, gdyż do orzeczenia o zasiedzeniu stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzenie nabycia spadku, co oznacza, że sąd w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia obowiązany jest z urzędu badać, kto był, kto jest posiadaczem samoistnym nieruchomości przez czas wymagany przez ustawę, (czy czas, okres ten został wykazany) prowadzący do zasiedzenia oraz stwierdzić nabycie własności nieruchomości w tym trybie na odpowiednią osobę, bądź wniosek oddali wobec braku przesłanek wymaganych przez ustawę, przerwania biegu czasu wymaganego do zasiedzenia, braku zmiany modyfikacji w przedmiocie prawidłowo oznaczonej strony postępowania na rzecz której miało by nastąpić zasiedzenie (art. 610 § 1 k.p.c. w zw. z art. 670 § 1 k.p.c. i art. 677 § k.p.c.).

Przytoczony wyżej w całości zawarty w skardze kasacyjnej wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z jego uzasadnieniem w istocie nie zawiera jednoznacznie określonego zagadnienia prawnego ani też nie precyzuje wykładnia jakich przepisów prawa i w jakim zakresie budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarto szereg kazuistycznych pytań prawnych odnoszących się do konkretnych przepisów mających zastosowanie do ustalonego

stanu faktycznego, co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Nie została też skutecznie dowiedziona potrzeba dokonania wykładni przytoczonych przepisów prawa. W szczególności autor skargi nie sprecyzował, z czego wynika potrzeba wykładni wskazanych w skardze przepisów i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa nie jest w tej mierze wystarczający. Wręcz przeciwnie, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podkreślono, że orzecznictwo i doktryna szeroko odniosły się do zagadnień prawnych dotyczących nabycia prawa własności nieruchomości przez zasiedzenie. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono również, w odniesieniu do poruszanych problemów, możliwych rozbieżnych interpretacji prawnych ani racji jurydycznych, stojących za każdą z nich. Nie spełnia tego kryterium zawarcie w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej szeregu stanowczych ocen prawnych odnoszących się do wielu kwestii prawnych materialnoprawnych i proceduralnych związanych z rozpoznawaniem spraw o nabycie prawa własności w drodze zasiedzenia przez samoistnego posiadacza nieruchomości.

Rekomendowana Sądowi Najwyższemu, przez uczestnika postępowania, skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia również z tej przyczyny, iż nie posiadała waloru „oczywistej zasadności”. Przesłanka „oczywistej zasadności skargi” zachodzi wówczas, kiedy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia

w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, niepubl.). Z przytoczonego wcześniej uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wynika, z jakich konkretnie przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona. Odnośnie do podniesionej w tym uzasadnieniu kwestii osób, na rzecz których stwierdzono nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie, należy wskazać, że z dokonanych w sprawie ustaleń wynika, że przedmiotem przeniesienia własności i w konsekwencji posiadania (umową darowizny z 28 maja 1997 r.) była działka o numerze ewidencyjnym 281/4 wydzielona z działki nr [...] (podobnie jak działka nr [...]), która nie stanowiła jednak przedmiotu postępowania o nabycie prawa własności przez zasiedzenie, które dotyczyło działki o numerze ewidencyjnym [...]. Natomiast czynność dokonania darowizny nieruchomości z 4 lipca 2007 r., nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i określenia podmiotu, który nabył własność nieruchomości przez zasiedzenie, skoro czynność ta nastąpiła już po dacie (1 października 2006 r.) - przyjętej przez Sąd drugiej instancji - nabycia przez wnioskodawców własności spornej nieruchomości przez zasiedzenie. Nie sposób więc uznać, aby z poczynionych w sprawie ustaleń wynikało jednoznacznie, że wnioskodawcy przenieśli posiadanie nieruchomości objętej wnioskiem na inne osoby przed upływem terminu jej zasiedzenia, a w konsekwencji, że w orzeczeniu zaskarżonym skargą kasacyjną nie wskazano tych osób, którzy rzeczywiście mogli nabyć tę nieruchomość przez zasiedzenie, a na których wnioskodawcy przenieśli jej posiadanie. Zatem, nie można też uznać, aby zarzut braku modyfikacji treści żądania wniosku – zawarty w skardze kasacyjnej – przesądzał o jej oczywistej zasadności. Należy też podkreślić, że ocena Sądu drugiej instancji, że wraz z nabyciem nieruchomości przez wnioskodawców na podstawie aktu notarialnego z 30 września 1976 r. weszli oni w samoistne posiadanie innej nieruchomości, będącej przedmiotem postępowania, jest konsekwencją dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych. Oceny tej nie można uznać za oczywiście wadliwej. W tym zakresie wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadzają się zasadniczo do polemiki z zaskarżonym orzeczeniem i nie wykazują, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania prawa, które miały

charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom. Uzasadnienie wniosku stanowi w istocie próbę zaangażowania Sądu Najwyższego do kolejnej weryfikacji instancyjnej prawidłowości dokonania przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych i oceny prawnej w sprawie, co nie jest celem postępowania kasacyjnego i nie może skutecznie uzasadniać wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się także nieważność postępowania, którą Sąd ten bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

[SOP]

(r.g.)